

Posudek diplomové práce

Bc. Jana Novotná

Německé binomiály a možnosti jejich překladu do češtiny

Praha 2018, vedoucí práce: Mgr. Věra Kloudová, Ph.D. 146 stran.

Diplomová magisterská práce Jany Novotné se zabývá frazeologickými jednotkami nazývanými v češtině binomiály, v němčině nejčastěji označovanými jako tzv. Zwillingsformen. Tyto frazeologické jednotky popisuje a kategorizuje na základě nejznámějších českých a německých teoretiků, posléze vybírá vzorek německých binomiálů a zkoumá jejich překlady do češtiny v paralelním korpusu InterCorp z hlediska překladatelských postupů a posunů.

V prvním oddílu diplomantka stanovuje cíl a metodu práce, popisuje stav zkoumané problematiky a nastiňuje pracovní hypotézu. Jak píše, chce se zabývat oblastí, jež propojuje frazeologii a idiomatiku s translatologií, tedy záměrně nechává stranou výzkum v oblasti frazeologie samotné, který je pro předkládanou práci příliš rozsáhlý, vybírá z něho pouze relevantní teoretiky, kteří poslouží jako zástupci německého a českého prostředí (je třeba podotknout, že badatelů zvláště na poli německé frazeologie je skutečně velké množství, autorka alespoň okrajově zmiňuje ty stěžejní). Jak uvádí, propojením obou vědních disciplín se zatím mnoho teoretiků nebo absolventských prací nezabývalo, v podstatě jedinou takovou prací je zmiňovaná Princová (2006), která se liší pohledem na tuto problematiku, neboť využívá především hledisko lingvistické. Tím se dokládá, že diplomová práce Jany Novotné se poprvé snaží na základě teorie i empirie popsat alespoň malý výsek možností zkoumání na pomezí obou disciplín. K tomu si stanovuje hypotézu, že nejčastějším překladatelským postupem bude opis významu původního binomiálu nefrazeologickým výrazem.

Pro teoretický popis problematiky (kapitoly 2.1 až 2.3) si vybrala práce F. Čermáka pro češtinu a práce H. Burgera pro němčinu. Volba je to víceméně jasná, neboť jsou to skutečně stěžejní osobnosti na poli frazeologie, jejich práce platí za základní příručky pro výzkum v této oblasti. Zde nezapomíná na pohled do historie oboru a na jistou terminologickou rozkolísanost, zvláště v německém prostředí. Uvádí definice pojmů frazém a idiom, jejich klasifikaci v obou pojetích a posléze se zaměřuje přímo na binomiály, přístup německý a český dále porovnává. V následující části teoretického oddílu se autorka věnuje translatologickým východiskům (kapitola 2.4). Zde se zabývá pojmy ekvivalence, popř. adekvátnost (Koller 1992, Popovič 1983, zmiňuje však pojetí ekvivalence i u Čermáka (1995), Levého (2012) a Strakové (2003), a dochází ke Krejčímu (2015), jenž se věnuje systematizaci překladatelských postupů při překladu frazeologických jednotek. Tuto systematizaci především pak bude využívat v empirické části práce. Diplomantka vychází i z Popovičovy typologie výrazových změn. Další popisovanou oblastí, kterou je nutno v rámci zkoumané problematiky zmínit, je korpusová lingvistika a její využití v translatologii, tam se autorka velice správně věnuje výzkumu Mony Bakerové (1996 a 2001), v českém prostředí pak především Lucii Chlumské (2014). Zároveň se alespoň okrajově dotýká i tématu překladového jazyka (Popovič 1975, Toury 2012).

Předkládaná práce těží především z rozsáhlé empirické části (kapitola 3), jež se věnuje výzkumu českých překladových ekvivalentů vybraných německých binomiálů. Autorka

nejprve charakterizuje použité korpusové nástroje a materiál, ze kterého vychází. Tím je seznam párových forem rakouského germanisty W. Hofmeistera čítající přes 1300 položek. Z tohoto seznamu autorka vybrala 100 binomiálů – jak uvádí, výběr provedla na základě intuice podle předpokladu, že u vybraných forem v češtině nejspíš neexistuje přímý formálně a sémanticky identický ekvivalent. Takové struktury se jistě jeví jako zajímavější pro výzkum. Dalším kritériem je existence aliterace nebo koncového rýmu, „technickým“ předpokladem je alespoň jeden výskyt v InterCorpu. Výzkum je prováděn v celém německo-českém InterCorpu s omezením na originální texty.

Výsledky jednotlivých vyhledávání jsou zobrazeny v tabulkách, které uvádějí i případný systémový ekvivalent dle překladového frazeologického slovníku (Heřman a kol., 2009–2010), počet výskytů a překladové varianty. Ty jsou přiřazeny jednotlivým položkám Krejčího klasifikace, přičemž jsou v popisu u tabulky doplněny o zajímavé poznatky, co se týče ekvivalence nebo výrazových změn, především na ose expresivity.

Zobecněné výsledky jsou uvedeny v oddílu 3.2.2, ten můžeme tedy považovat za jádro celé práce. Zde se diplomantka snaží o zhodnocení výsledků a jistou kategorizaci, zobecnění jednotlivých tendencí. Dochází k závěru, že výsledky předčily očekávání – uvádí, že překladatelé často pracují s binomiální strukturou i v češtině, ať už ustálenou (systémovou) či s nově vytvořenou. Zároveň však dle autorčiných slov dochází ke ztrátám na rovině výrazové (aliterace, rým se ztrácí), tedy jeden z bodů, na základě kterých párové formy vybírala. Hypotézu, že nejčastěji užitým překladatelským postupem bude opis, empirický výzkum potvrzuje, i když těsně (37,2 %) vedle formálně i sémanticky identického frazému (33,6 %). Ten je podpořen ještě 7 % překladatelského postupu druhého (formálně více či méně modifikovaný frazém). Zanedbatelné není ani procento formálně odlišného frazému (16,4 %).

Autorka dále uvádí možnosti dalšího výzkumu v této oblasti a v závěru uvádí některé možné příčiny distribuce jednotlivých překladatelských postupů při překladu zkoumaných binomiálů.

Práci doprovází bohatý bibliografický oddíl. V celém textu autorka správně odkazuje a cituje jednotlivé zdroje, až na několik výjimek píše úsporným odborným stylem. Práce téměř neobsahuje překlepy nebo chyby, vyniká skvělou formální úpravou.

Jako vedoucí této práce mohu konstatovat, že Jana Novotná se svého úkolu zhostila s velkým nasazením a pílí sobě vlastní a beze zbytku naplnila cíl této diplomové práce, kterou je možno považovat za jednu z prvních vlaštovek uceleného a systematického empirického zkoumání frazeologických jednotek z translatického hlediska. Sama v práci také nastiňuje četné podněty a nápady na další výzkum. Touto prací autorka dokládá schopnost systematizace a kategorizace jazykových dat a zároveň kreativní přístup k vyhodnocování celého výzkumu. Zcela nová a zásadní je autorkou vypracovaná metodologie – využití Krejčího a Popovičovy klasifikace pro popis překladů frazeologických jednotek, kterou je jistě možno k podobnému výzkumu využít i v budoucích pracích.

Vzhledem k výše uvedenému doporučuji diplomovou práci Jany Novotné k obhajobě a navrhuji ji ohodnotit známkou **výborně**.

V Praze dne 25. 8. 2018

Věra Kloudová, Ph.D.